

تفاوت مراتب حج ..

منا سرزمین وصول به تمنیات الهی است. از این رو طبق رهنمود قرآن کریم شایسته است حج گزار در فراغت پس از اعمال روز و نیز شبهایی را که در منا بیتوته می کند، به یاد خدا بوده و اوقات خود را به تحصیل علوم و معارف الهی و مناجات و زمزمه با خداوند بگذراند: «فإذا قضیت مناسککم فادکروا الله کذکرکم اباءکم أو أشدّ ذکراً»¹. بر اساس آیه فوق و نیز آیه پس از آن، حاضران در منا دو گروه بودند:

1 - کسانی که فقط در پی تغییر نامند و برای سیاحت، تجارت، شهرت و مانند آن به حج می روند. منطق و مطلوب این گروه خود دنیاست نه حسنات آن، از این رو نمی گویند: «ربنا آتینا فی الدنیا حسنة». بر این اساس آنان به فکر حلال و حرام، حسن و قبیح و طیب و خبیث نیستند. در نظر آنان محفل انس آلوده، با مجلس تعلیم و تربیت و تزکیه تفاوتی ندارد، بلکه مجلس بزم را بر جلسات معنوی ترجیح می دهند. نه تنها گفتار لفظی بلکه منطق آنها این است که خدایا! به ما دنیا بده، خواه حلال و خواه حرام، خواه حسن و خواه قبیح، خواه طیب و خواه خبیث: «فمن الناس من یقول ربنا اتنا فی الدنیا وما له فی الآخرة من خلاق»². این گروه در آخرت هیچ بهره ای ندارند؛ زیرا منتهای دید آنان نشئه طبیعت است.

توضیح اینکه، انسان ملحد تبهکار، یا بی هدف است یا بی وسیله. انسان بی هدف در پایان عمر می فهمد به بیراهه رفته است؛ مانند تشنه ای که بی هدف در پی یافتن آب است. او آنچه را از دور می بیند «سراب» است نه «آب». انسان بی ایمان و مادگرا وقتی عمرش به پایان رسید می فهمد که به دنبال سراب حرکت کرده است و همه توانش را در این راه صرف کرده ولی عطش او همچنان باقی است؛ زیرا سراب تشنگی را برطرف نمی کند: «والذین کفروا أعمالهم کسراب یقیعة یحسبه الظمان ماءً حتی إذا جاءه لم یجده شیئاً»³. البته چنین انسان ملحدی هرگز با خدا ارتباط ندارد تا از او فقط دنیا بخواهد.

اما انسان بی وسیله مانند تشنه ای است که آب را می بیند ولی به سمت آب حرکت نمی کند. او دست خود را باز کرده که آب به دهانش برسد و چون از دور دستی بر چشمه سار دارد، یا دو دست را به دو لبه چاه گذاشته و سر در دهانه چاه فرو برده تا زبانش را به چاه برساند ولی نه طنابی دارد و نه دلوی. از این رو همواره عطشان است؛ زیرا به ریسمان الهی، یعنی ایمان و عمل صالح تمسک نجسته است: «کبأسط کفیه إلی الماء لیبلغ فاه وما هو ببالغه»⁴. انسان دنیا طلب نیز چنین است و هیچ بهره معنوی ندارد.

2 - گروه دوم زائرانی هستند که از خداوند حسنه دنیا و آخرت می خواهند و خدا نیز به آنها عطا می کند: «ومنهم من یقول ربنا اتنا فی الدنیا حسنةً و فی الآخرة حسنةً و قنا عذاب النار* أولئک لهم نصیب مما کسبوا والله سریع الحساب»⁵.

شایان ذکر اینکه، بارزترین حسنه، همان مزد رسالت نبی اکرم (صلي الله علیه و آله و سلم) است: «قل لأستلکم علیه أجرأ إلا المودة فی القربی ومن یترف حسنة نزد له فیها حسناً»⁶. بنابراین، عالیترین مصداق حسنه تولی اولیای الهی و تبعیت از عترت طاهربین (علیهم السلام) است.

مال حلال، همسر، فرزند، پدر، برادر و خواهر، دوست، فامیل، قبیله و نژاد بافضیلت و باایمان همگی جزء حسنات دنیاست. همچنین شرکت در مجالس درس و بحث مفید، شرکت در مؤسسات سودمند در جهت کارهای تولیدی و رفع تورم، خدمات اجتماعی، مجلس انس الهی، تعلیم کتاب و حکمت، تزکیه، صلح رحم، عضویت در انجمن های مذهبی، انجمن های نیکوکاران و خیرخواهان و امدادگران، از حسنات دنیاست. دنیا منهای این گونه امور حسنه ای ندارد تا کسی آن را از خدا طلب کند. آخرت هم حسنات و سیئاتی دارد. از این رو موحدان افزون بر حسنات دنیا، حسنات آخرت را هم که مراتب بهشت است طلب می کنند، و نیز از خداوند می خواهند تا آنها را از عذاب آخرت حفظ کند: «ربنا اتنا فی الدنیا حسنةً و فی الآخرة حسنةً و قنا عذاب النار»⁷.

1 - سوره بقره، آیه 200.

2 - همان.

3 - سوره نور، آیه 39.

4 - سوره رعد، آیه 14.

5 - سوره بقره، آیات 201 - 202.

6 - سوره شوری، آیه 23.

7 - سوره بقره، آیه 201.

مأخذ: (صهباي حج، ص 446).